

TEA DAHL CHRISTENSEN

*Ph.d.-studerende ved Institut for Kulturvidenskaber,
Syddansk Universitet og Give-Egnens Museum*

HISTORIENS PRISME NUTIDENS HELT

THE PRISM OF HISTORY. THE HERO OF THE PRESENCE | *The article presents a case of commemorative practice. The practice evolves around a historic soldier hero, Niels Kjeldsen. At the commemoration Danish soldiers, a reenactment group, a political representative and citizens participate. The case demonstrates how past and present are connected through the participants meaning-making of the commemoration. The historical soldier is used as a prism that allows the participants to commemorate and celebrate present time soldiers as potential heroes. Thereby the commemoration creates a space for acknowledging present time soldiers as potential heroes.*

KEYWORDS | *soldier hero, commemorative practice, history use, Afghanistan, 1864.*

“Bussen fra Dragonkasernen i Holstebro ankommer. Soldaterne samler sig foran bussen, som er parkeret foran kirkelågen. De træder an på tre geledder med fanebæreren forrest, og bagved ham en soldat klædt i historisk uniform. Det er ham, der bærer eskadronens krans. De øvrige ca. 30 soldater bærer sløringsmønstrede tjenesteuniformer. En soldat, der bruger krykke, går i forvejen op til kirken. De øvrige går frem mod kirken og gør holdt foran denne. Eskadronchefen briefer dem om, hvordan kransenedlæggelsen vil foregå. Dette bliver meddelt roligt og lavmælt til soldaterne. Det han siger, er kun hørbart for dem, der står nærmest. To professionelle fotografer tager billeder af soldaterne især. Civile tager også billeder. Der er mødt ca. 40 civile op foruden reenactment-gruppen, De Jydske Landsoldater, som er i klædt historiske uniformer. De civile tilhørere står dels mellem de opstillede soldater og landsoldaterne, og dels på landsoldaternes venstre side ved siden af Niels Kjeldsens grav. Et par ældre civile herrer står til højre for graven, lidt nede af kirkegårdsstierne. Eskadronchefen beder om stilhed i de ca. 5 min, der er til klokken slår 12, og programmet kan begynde. Der snakkes stadig lidt blandt de civile, men der virker også til at være en stemning af højtidelighed og eftertanke. Eskadronchefen orienterer sig efter uret på kirketårnet. Han skæver løbende derop. Da klokken slår 12 træder eskadronchefen frem og begynder sin tale.” (uddrag fra feltnoter, 28. februar 2013, Give Kirkegård)

Afsættet for denne artikel er en, ved første øjekast, mærkværdig begivenhed. Hvert år bliver soldat Niels Kjeldsen mindet ved en mindehøjtidelighed med kransenedlæg-

gelsler og taler ved sin grav på Give Kirkegård.¹ Borgere, en politisk repræsentant, en reenactment-gruppe² og en eskadron fra kasernen i Holstebro deltager. Den indtil da ukendte soldat Niels Kjeldsen blev i 1864 skudt i en, for anden slesvigske krig, ubetydelig batalje mellem en preussisk og en dansk rytterenhed. Det kan undre, hvorfor han stadig mindes på denne råkølde dag i februar 2013? Noget har i 150 år hindret denne batalje fra at blive fortabt i historiens glemsel.

I det halve århundrede, der fulgte Danmarks nederlag i 1864 blev Niels Kjeldsens døds kamp fremdraget af fortalere for forsvarssagen som symbol på den seje og stolte danske landsoldat. I sin døds kamp havde Niels Kjeldsen, ifølge overleveringen, ene rytter taget kampen op mod en stor gruppe preussiske ryttere. Han uskadeliggjorde flere fjender med sin sabel og fortsatte med at kæmpe videre, selv efter at han blev såret i sin højre hånd. Ifølge overleveringen kæmpede han bravt og godt, indtil en preusser fejt red bag hans ryg og på uhæderlig vis brugte sin pistol og skød Niels Kjeldsen ned.

Fægtningen mellem de to rytterenheder, der ledte til Niels Kjeldsens død, blev første gang offentligt kendt, da man udgav et nyt blad til forsvarssagens fremme, Vort Forsvar. Bladet udkom i 1881 og beretningen om hændelsen blev fortalt af en unavngiven officer. I denne gengivelse kunne man læse, det der sidenhen er blevet kaldt Kolding fortællingen;

“Som det blev fortalt, optog han paa en Mark tæt ved Landevejen Kampen med de første af de Husarer, der kom hen imod ham, tydelig visende, at det ikke var for at overgive sig, at han forblev paa Stedet thi da Husarerne kom ham tilstrækkelig nær, red han ind paa dem, og faa Minutter senere var Kampen afgjort til hans Fordel. De preussiske Husarer laa allerede paa Marken. En eller to Ryttere blev paany sendte frem imod ham, men ikke alene var han en tapper Mand, der forstod at bruge sin Sabel, men ogsaa en udmærket Rytter; han var som Eet med sin Hest, den lystrede ham fuldkomment, og hans Modstandere havde anden gang samme Skæbne. Den betydelige Styrke, der var tilstede af det preussiske Rytteri, sluttede en Kreds om ham, men vidste ikke saa lige, hvorledes Sagen skulde føres videre, da de med Rette syntes, at det var en ilde Udfærd, om mange vilde angribe den enkelte Mand paa éen Gang eller benytte Skydevaabnene, og det øjensynlig var en mislig Sag for den Enkelte at give sig i Lag med ham. Endnu en Gang synes det, at en særlig udvalgt Rytter maatte maale sig med ham, men ogsaa denne havde ikke bedre Lykke, Skjønt Dragonen var bleven saaret og til sidst førte Sablen med venstre Haand og Tøjlerne med den højre. Da red en af de tilstedeværende Officerer eller mulig en

1 I artiklen benævner jeg arrangementet som en mindehøjtidelighed. I forbindelse med annoncering af mindehøjtideligheden i den lokale presse benævnes det en kransenedlæggelse. I daglig tale varierer referencerne til arrangementet fra kransenedlæggelse over mindehøjtidelighed. Historisk set blev markeringen på årsdagen for Niels Kjeldsens død omtalt som en højtideligholdelse (for flere eksempler Berg).

2 I foreningen Jyske Landsoldaters vedtægter omtaler de deres formål som levende historieformidling og reenactment. Jeg vælger at bruge reenactment, når jeg betegner foreningens aktiviteter og reenactors, når jeg beskriver foreningens medlemmer.

Officersaspirant frem, tæt hen til ham og skød ham ned.” (Meddelt af en officer 4)

Senere i artiklen blev dette suppleret med, at skuddet, der dræbte Niels Kjeldsen, var løsnet bagfra, noget der betragtedes som utilbørligt af selv den preussiske regimentschef, som derfor havde påtalt ugerningen overfor den pågældende preussiske officer. Denne udlægning af dødskampen blev forlægget til, at maleren Frantz Henningsen (1850-1908) i 1901 på bestilling malede et bataljemaleri til den nationalhistoriske samling på Frederiksborg Slot. Ideen til at bataljen skulle indgå i den nationalhistoriske samling blev allerede nævnt i 1882 af Brygger J.C. Jacobsen, som havde gjort det til sit projekt at lave en emneliste til de historiske fremstillinger, som skulle indgå i slottets samling. Visionen var, at slottet skulle være et hjem for folkets minder. (Eller 310)

Niels Kjeldsen blev desuden afbildet på tryk, der kom til at hænge på vægge i de danske stuer, og historien om hans heltedige kamp blev lærdomsstof i skolebøger og brugt i nationaldigtning (Kok), viseskrivning og billedblade. Danske piger og drenge lærte om Niels Kjeldsens sidste heroiske kamp for sit land.

Da den historieinteresserede og kildekritiske professor Karl Larsen omkring århundredeskiftet udgav et skrift, der, baseret på øjnevidneberetninger til Niels Kjeldsens dødskamp, mere eller mindre demonterede helten, var dette ikke nok til, at Niels Kjeldsen endeligt mistede sin status som nationalhelt. Karl Larsens udgivelse afstedkom en debat i de danske dagblade (Vort Land, Berlingske Tidende, Politiken, Dannebrog og Nationaltidende), hvor bølgerne gik højt. Debatten strakte sig over de første måneder af 1902 og forsøgtes i april afsluttet med en fællesudtalelse udgivet af fire officerer, Karl Larsen og historikeren Kristian Erslev, da man forinden, uden held, havde forsøgt at få en militær voldgiftskendelse (Erslev 145). Da fællesudtalelsen ej heller gav de fornødne svar på fægtningens sande forløb, valgte Kristian Erslev i 1903 at udgive en kritisk undersøgelse af bataljen, en undersøgelse, hvis konklusion stadig gør sig gældende. Kristian Erslev skrev afsluttende:

“Hovedtrækkene staar dog klart nok: Dragonen, der efter sin Pligt søger tilbage til Feltvagten, modigt holder sig Angriberne fra Livet og til det yderste nægter at overgive sig, selv da han ser Døden for Øje, – ikke en romantisk Helteskikkelse, men en fuldgod dansk Soldat.” (250)

Vurderingen var, at Niels Kjeldsen kæmpede for sit liv og gjorde sin pligt, idet han red tilbage til den feltvagt til hvem det var hans opgave at melde preussernes placering til. Han var modig og pligtopyldende, hverken mere eller mindre.

Efter Kristian Erslevs undersøgelse har enkelte andre beskæftiget sig med bataljen (Andreasen, Harksen, Kjær, Meltofte) og Niels Kjeldsen nævnes også stadig i oversigtsværker (Nielsen 203-207). Med tiden er tendensen dog, at Niels Kjeldsen er gledet ud af historiebøgerne og dermed også ud af de fleste danskeres bevidsthed. Til trods for, at kendskabet til Niels Kjeldsen på nationalt plan således er aftaget voldsomt, så mindes Niels Kjeldsen stadig lokalt i Give på sin dødsdag. Og til

trods for, at erindringen af Niels Kjeldsen nu kun foregår på lokalt niveau, udgør mindehøjtideligheden en virksomhedsfuld patriotisk diskurs, der formidles gennem en klassisk rammesætning og de genkendelige ritualer og symboler, der traditionelt omgiver en nationalhelt.

Ved mindehøjtideligheden, der har den lokale presses bevågenhed, deltager Niels Kjeldsen Eskadronen. I 2013 deltog ca. 30 soldater. Før 2001 deltog eskadronen i en årrække fast med ca. 8 soldater, i 2001 deltog 40 soldater og i 2005 deltog hele eskadronen (Dagbog for 1 ESK sidetal). Eskadronen bestod i 2013 af 77 professionelle kampsoldater, som er første kampvognseskadron i panserbataljonen ved Dragonkasernen i Holstebro. Eskadronen er en del af hærens stående reaktionsstyrke og er en professionel kampenhed, som i de sidste årtier har været udsendt på internationale missioner på Balkan, i Irak og Afghanistan.

Eskadronen har taget navn efter Niels Kjeldsen efter, at eskadronen i årene 1969-1971 vandt den landsdækkende kampvognskonkurrence i militære færdigheder på kampvognen, som havde navnet Niels Kjeldsen Dysten. I 1971 tog eskadronen ligeledes kontakt til kommunen for at få tilladelse til at bruge den daværende Give Kommunes byvåben i eskadronens estandart (Ørn). Byvåbenet fra 1962 forestiller Niels Kjeldsens "faldende" hjelm, samt hans sabel ført med venstre hånd (Achen 65).

Udover soldaterne deltager reenactment-gruppen Jydske Landsoldater.³ Jydske Landsoldater er en forening af historieinteresserede, der ønsker at udbrede kendskabet til dansk krigshistorie ved levende historiefortælling og reenactment. Jydske Landsoldater har primært De Slesvigske Krige som interesseområde, og gruppen har siden sin stiftelse i 2004 deltaget i forskellige historiske markeringer i forbindelse med de to slesvigske krige. F.eks. ved markeringen af kampen om Als, som var den sidste afgørende kamp i anden slesvigske krig og mindehøjtideligheden ved Mysunde, hvor danskerne i første og anden slesvigske krig havde held med at afvise prussiske angreb.

Teoretisk og metodisk afsæt

I nærværende artikel vil det blive analyseret, hvordan og hvorfor den historiske soldat Niels Kjeldsen fortsat italesættes og betydningstilskrives som en helt ved den årligt tilbagevendende mindehøjtidelighed i Give d. 28. februar.

Analysen er afgrænset til udelukkende at beskæftige sig med heltens konstituering i en konkret nutidig erindringspraksis. Når det er interessant at undersøge, hvordan helten formes i netop denne praksis, er det funderet i en overordnet anskuelse af *helten* som forestilling og narrativ, der har skiftende historiske former, og som er skabt i en række varierende socio-historiske og kulturelle kontekster (Dawson 18). Mindehøjtideligheden er en erindringspraksis, der er betydningsskabende, og som er med til at skabe og legitimere social orden, at skabe og opretholde

3 Gruppen blev stiftet af Flemming Pallesen i december 2004 og havde i august 2013 32 medlemmer i alderen 12 til 66 år.

identiteter (Zdzislaw 38-39).

På dansk grund har Birgitte Refslund Sørensen og Thomas Pedersen, som et led i forskningsprojektet *Soldier and Society*, analyseret hjemkomstparader for danske soldater som et nyopfundne tradition og paraden analyseres som et politisk ritual. Sørensen og Pedersen fremhæver, at ritualers performative og symbolske sprog er med til at skabe dominerende fortællinger, men også, med reference til David Kertzer og Émile Durkheim, at disses flertydighed muliggør forskelligrettede fortolkninger (32). Deres analyser peger blandt andet på, at soldaten, gennem associationer til fejringer af sejrende sportsfolk, hyldes som en helt, der ikke har vundet krigen, men som har sejret over døden (36). Sørensen og Pedersen baserer deres artikel på primært observationer og i mindre omfang interviews.

Det nye i undersøgelsen af højtideligheden for Niels Kjeldsen bliver at afdække deltagerens individuelle meningstilskrivninger primært gennem interviews. Metodologisk åbner dette for at indfange dybden af de meninger, deltagerne selv indskriver i højtideligheden og dermed at have blik både for heltens konstituering i højtidelighedens tilsyneladende nationale rammesætning og de individuelle forskelle i meningstilskrivning, der måtte være.

Anette Warring har som et led i magtudredningen undersøgt de danske grundlovsfejringer gennem 150 år, og set på hvordan grundlovsfejringerne har været med til at iscenesætte og indholdsbestemme dansk demokrati. Hun stiller også spørgsmålet om, hvilke erindringsfællesskaber om demokratiet, der bliver konstrueret. Grundet sit diakrone fokus har Warring fravalgt det mikrosociologiske niveau. Dermed vælger hun ikke at undersøge, hvorledes de erindringsfællesskaber, der konstrueres, opleves af de enkelte deltagere (Warring 14).

Følgelig er analysen metodisk bygget op omkring et etnografisk inspireret forskningsdesign, hvor interviews med udvalgte deltagere i højtideligheden står centralt, og hvor observation af højtideligheden samt feltnoter fungerer som supplerende viden. Med denne opbygning har målet været indsigt i deltagerens individuelle oplevelser af mindehøjtideligheden og adgang til deres betragtninger om Niels Kjeldsen og soldaten som helt mere overordnet. Det vil sige, hvordan opleves Niels Kjeldsen, og hvilken betydning og funktion tilskrives han og mindehøjtideligheden af de forskellige deltagere? Endvidere vil informationer om tidligere tiders afvikling af mindehøjtideligheden blive inddraget som baggrundsviden i analysen.

Analysen baserer sig på interviews udført med 8 deltagere i mindehøjtideligheden d. 28. februar 2013.⁴ Til stede ved mindehøjtideligheden var foruden ca. 30 soldater i alt ca. 40 civile, hvoraf fire var reenactment-soldater. Flemming Pallesen (herefter Pallesen) og Steen Hansen (herefter Hansen) deltog i mindehøjtideligheden som medlemmer af reenactment-gruppen Jydske Landsoldater.

Kaptajn Dennis Weidemann Hejlesen (herefter Hejlesen) er eskadronchef for

4 I de tilfælde, hvor mine informanter bestrider en stilling der gør, at de vil kunne genkendes har jeg valgt at kalde dem ved deres rigtige navne. De to menige soldater, samt borgeren er anonymiseret ved at tildele dem et fiktivt navn i teksten.

Niels Kjeldsen Eskadronen. Mens Bjarke Voldshøj (herefter Voldshøj) er eskadronens skydeinstruktør, og står for den generelle uddannelsen på kampvognen. Foruden eskadronchefen og eskadronens skydeinstruktør har jeg interviewet to soldater fra eskadronen, Anders Andersen (herefter Andersen) og Søren Sørensen (herefter Sørensen). Alle fire har været udsendt til Afghanistan. Voldshøj, eskadronens skydeinstruktør, har desuden været udsendt til Bosnien, mens eskadronchef Hejlesen udover Afghanistan også har været udsendt til Sudan og Irak.

2. Viceborgmester Dan Arnløv Jørgensen (herefter Jørgensen) deltog i mindehøjtideligheden som repræsentant for Vejle Kommune og havde deltaget før. Lasse Nielsen (herefter Nielsen) er pensionist og var med som civil borger i arrangementet. Han er desuden tidligere dragon.

I det følgende vil det med afsæt i temaerne *det rutinemæssige*, *heltens universalitet* og *den historiske helt som adgangsgiver* blive undersøgt, hvordan helten konstitueres gennem mindehøjtideligheden i Give.

Helt gennemprøvet – en naturalisering af mindehøjtidelighedens form

Det *rutinemæssige* i mindehøjtideligheden er et tema, der berøres af flere af informanterne. I det følgende vil italesættelsen af arrangementet set som en rutine blive undersøgt, og der vil argumenteres for, at denne italesættelse er medvirkende til, at Niels Kjeldsen fortsat kan konstitueres som helt.

Reenactor Pallesen fra Jydske Landsoldater fremhæver det gennemprøvede, som et karakteristikum ved mindehøjtideligheden. Han siger:

“Jeg oplever det som om, det er en gennemprøvet procedure, der er ikke ret meget at tage fejl af. Som regel kommer der nye folk med oppe fra dragonregimentet [...] og så er jeg henne og sige, du skal lige lidt længere op, og du skal lige gøre sådan og sådan noget. Og så kommer de og spørger mig, hvordan foregik det sidste år, sådan for at få det til at se ud som det altid har gjort, og det bliver præsenteret på den mest præsentable måde.” (Pallesen 3-4)

Af citatet fremgår det, at reenactoren Pallesen agerer ud fra forståelsen af, at arrangementet altid har haft og fortsat skal have denne samme form. Jydske Landsoldater har deltaget i mindehøjtideligheden siden 2004, hvor de deltog i et egenspil om Niels Kjeldsen, der var opsat af Give-Egnens Museum. Det fremgår på dagen, at gruppen kender arrangementets vanlige forløb, og at Pallesen, som han også selv nævner ovenfor, instruerer soldaterne i, hvor de skal stå. De selv tager opstilling på en fast plads foran kirken og umiddelbart til venstre for Niels Kjeldsens grav. Til trods for, at Jydske Landsoldaters deltagelse er relativt ny, og til trods for, at de ikke er “rigtige” soldater, stilles der ikke spørgsmålstegn ved deres tilstedeværelse fra de andre deltagere.

Denne opfattelse af arrangementets form som stabil og uforanderlig refererer

reenactoren Hansen også til, idet han beskriver, at; "(...) altså det er ligesom om, du har set den samme film 100 gange, og du behøver ikke sidde og spekulere over, hvad der sker. Det er ren rutine" (Hansen 5)". Her taler Hansen både om en rutinemæssig deltagelse – at han ikke er i tvivl om sin egen rolle – ligesom det rutinemæssige også gælder formen på arrangementet. Ideen om arrangementets stabilitet, faste form og indhold er især fremtrædende i interviewene med reenactment-soldaterne.

Reenactoren Pallesen beskriver, hvorledes der kun er én måde, en helt kan mindes på:

"Og altså i mine øjne, jeg har svært ved at se, at det kunne foregå på en anden måde, men det kan godt være, at andre ser det på en anden måde, men det er den traditionelle måde at mindes en helt, altså hans gravmæle, og det kan man kun gøre ved at stille sig op foran og tale og synge og blæse trompet der." (4)

Det fremgår af ovenstående, at det at mindes en helt foregår efter en bestemt skabelon. Helten mindes med taler og musik, f.eks. Johan Ottosens Det haver så nyligen regnet. Se eventuelt Bernard Eric Jensens analyse af brugen af denne sang i ritualer (Jensen 63). Hornmusikken fremhæves i øvrigt af flere informanter som et vigtigt led i mindehøjtideligheden (Jansen 6, Pallesen 4). På samme vis som Sørensen og Pedersen beskriver det, så skabes der med musikken som virkemiddel et emotionelt, solidarisk og nationalt fællesskab (40).

Mindehøjtidelighedens form bibringes også et traditionelt præg i form af en række ritualer og symboler, der alle er med til at forstærke oplevelsen af, at mindehøjtideligheden er historisk funderet i en national rammesætning. Blomster og bånd i rødt og hvidt, et hejst Dannebrog, soldaterne klædt i sløringsfarvede uniformer, fædrelandssange på trompet og det gigantiske monument på Niels Kjeldsens grav er alt sammen med til at sætte scenen for en nationalhelt.⁵

Gennem virkningsfulde effekter konstrueres der således et væbnet nationalt fællesskab, der er udstrakt i tid, og som udvisker eventuelle indsigelser mod soldatens heltestatus eller krigenes legitimitet.

Heltens universalitet

Niels Kjeldsen ækvivaleres af soldaterne og soldaternes ledelse med værdier som mod, udholdenhed og ære. Disse værdier, som reelt er de eneste den historiske granskning af Niels Kjeldsen-myten lod stå, ophøjes som efterstræbelsesværdige, og som kendetegnende for en god soldat. Med italesættelsen af disse træk som universelle værdier aktualiseres Niels Kjeldsen-fortællingen for nutidens soldat:

"Ja, fordi begreberne er universelle, det er næsten ligegyldigt, hvornår det har været.

5 For rammesætning med nationale symboler, se Adriansen Erindringssteder og Sørensen og Pedersen. For erindringspolitisk potentiale ved kransenedlæggelser og mindesmærker se Adriansen (Nationale Symboler 428)

De her begreber med, at man har ære omkring det man gør, og man er god til det. Det er om det var 150 år siden, eller om det er i dag, ja det er jo det samme. Om det er på en hest eller en kampvogn, det er stadigvæk det samme. Det er stadigvæk vigtigt, at vores helte virker, og du har styr på det, du laver. Så derfor synes jeg det vigtigste er, at det her er en god historie, fordi det er det, der fanger folk.” (Voldshøj 5)

Af ovenstående citat fremgår det, hvordan ære gøres til en universel og tidsoverskridende dyd ved helten. På denne måde bliver det muligt for skydeinstruktøren Voldshøj at bruge Niels Kjeldsen som eksempel til efterfølgelse til trods for de væsentlige forskelle, der er mellem den historiske kontekst i 1864 og den kontekst, den danske soldat agerer i i dag. Fortiden og nutidens soldat smelter sammen i denne diskurs, for værdien, som soldaten skal besidde, er ifølge Voldshøj den samme til trods for forskellige historiske kontekster. Det er interessant, hvordan deltagerne med denne vægtning af bestemte elementer i Niels Kjeldsen historien – i ovenstående Niels Kjeldsens ære – ser ud til kontinuerligt at stabilisere hans status som heltesymbol for nutiden.⁶ Denne stabilisering af helten foregår gennem et fokus på “gerningen” og de værdier Niels Kjeldsen symboliserer for deltagerne:

“Men for os der er det helt klart at den, hvad kan man sige, opofrelse som Niels Kjeldsen havde der, og det han gjorde, er jo noget som man kan se til og så sige, sådan kunne man også handle i dag. Og så giver det så også den fællesskabsfølelse, som eskadronen har.” (Hejlesen 4)

Niels Kjeldsen bliver en idealiseret soldat, som besidder de rette værdier og handler efter disse i sin opgaveløsning (Hejlesen 15). På denne måde bliver symbolet Niels Kjeldsen brugt til at præsentere eskadronens soldater for et ideal til efterlevelse og kommer så at sige til at udstikke en mulig handlingsvej for fremtiden samtidig med der knyttes bånd til fortiden. Eskadronchefen taler ligesom skydeinstruktøren Voldshøj om begreber som ære, moral og etik, som han mener illustreres for soldaterne gennem erindringen af Niels Kjeldsen. (Hejlesen 12). Udover at fungere som symbol på en række dyder, som eskadronens ledelse mener er relevante for soldaterne, så beskriver soldaterne også selv, hvordan egenskaber som mod og ofervilje, der knyttes til Niels Kjeldsen, kan bruges til at identificere sig med og stile efter (Sørensen 3; Andersen 3).

At Niels Kjeldsen mest af alt er en idealisering af en række egenskaber, der efterstræbes af dragonerne, fremgår af, at der direkte sættes ord på, at personen Niels Kjeldsen ikke er det centrale. Med eskadronchefens ord: “*Man kunne måske have fundet en anden også fra samme periode*” (Hejlesen 14), “*hvis jeg skal være kynisk, så er det ikke lige nødvendigt, at det skal være Niels Kjeldsen som individ.*” (Hejlesen 17).

6 Birgitta Frello har en interessant behandling af netop denne udpegning af elementer i en fortælling, som bidrager til at en heroisk model kan skabes (Frello 92)

Ligeledes fremgår det, at deltagerne er klar over, at fortællingen om Niels Kjeldsen mest af alt er en romantiseret heroisering af en, for krigens forløb, uvæsentlig batalje. Med 2. viceborgmester Jørgensens ord: “*Vi ved godt, at det der heltebillede, det der nationalromantiske heltebillede, det er punkteret*” (Jørgensen 7).

Eskadronchefen Hejlesen beskriver her, hvordan det ikke kun er Niels Kjeldsen, der mindes på dagen:

“Jeg tror mange folk, det gør jeg i hvert fald selv, når vi står oppe på kirkegården, så tænker man selvfølgelig måske på den historie man lige har fået fortalt om Niels Kjeldsen men man tænker måske også ligeså meget på dem man har kendt, som har mistet livet under nogle af udsendelserne. Det gør jeg i hvert fald selv, når man står der. Så på en måde selvfølgelig stadigvæk en ihukommelse af Niels Kjeldsen og hans gerninger, så de ikke går fortabt. Men jeg tror også for mange er det i lige så høj grad en ihukommelse af andre oplevelser man selv har haft. Altså med nutidige helte. Jeg ved ikke om du har set BT de har kørt sådan en, ja den har du nok set, hvor de har kørt flere annoncer eller hvad hedder det artikler, hvor de beskriver nutidige gerninger. Og det tror jeg er det, som folk lægger i [det]. Det er nok, nu er vi jo Niels Kjeldsen Eskadronen, men jeg tror ligeså meget også det er, fordi man forbinder det med de oplevelser man selv har eller er sket for nogen man kender. Så det er hele dét i det der fylder. Så jeg tror egentlig nok, når vi nedlægger kransen der så er det selvfølgelig først og fremmest for Niels Kjeldsen, men det er ligeså meget for at ære de andre vi kender, ikke også?” (Hejlesen 2-3)

Dagen bruges også til at mindes kolleger, som har mistet livet under udsendelse. Ifølge ham er det ligeså meget soldatens egne oplevelser under udsendelse, der reflekteres over. Erindringen af Niels Kjeldsen som en helt bliver altså også erindringer af kolleger, nutidens soldater, som hædersmænd (Sørensen og Pedersen 36). Igennem symbolet Niels Kjeldsen er der et “vi”, der objektiveres og individet forbindes til gruppen (Zdzislaw 38-39). Alle modige soldaterhelte på tværs af tid og social kontekst erindres.

Også skydeinstruktøren og soldaten Andersen formulerer, at de bruger mindehøjtideligheden til refleksion over egne udsendelser, og kolleger man har mistet (Voldshøj 2, Andersen 2). Her kan man tale om, at erindringspraksissen bruges til at reparere skader efter krig og til at bære en ubærlig sorg (Miztalr28, Dawson 98). Det er altså igennem en aktuel politisk kontekst, at mindehøjtideligheden opleves som meningsfuld for deltagerne, og de tilskriver erindringen betydning gennem deres egen deltagelse i krigen i Afghanistan.

Niels Kjeldsen som adgangsgiver til fortidens soldat

Motivationen for at deltage i mindehøjtideligheden er for reenactoren Hansen interessen for historie. Hansen sætter ord på Jydske Landsoldaters rolle i mindehøjtideligheden og fortæller, at Jydske Landsoldater *er* historie, at de er 1864 (Hansen 10).

Ved at deltage giver reenactment-soldaterne efter eget udsagn publikum adgang til historien og til at se, hvordan soldaten dengang rigtig så ud. I denne forståelse bringer reenactment-soldaten nutidens menneske tættere på historiens menige soldat. Dette er i et historieteoretisk perspektiv interessant, da den historiske soldat så at sige bringes til live og giver mulighed for, at synet på ham og fortiden kan ændres. Her sker en bevægelse fra nutiden mod fortiden, idet nutidens erindringspraksis af reenactment-soldaterne muliggør, at fortidens menige soldat kan genrejses. Her er det nutiden, der bruges som adgangsgiver til fortiden, og dette er interessant i lyset af den klare dagsorden, som reenactoren Pallesen blandt andet beskriver, driver hans arbejde med historieformidling. Niels Kjeldsen bliver en helt *på trods* – det kunne have været hvilken som helst anden soldat. Ligesom Mads Daugbjerg har påvist i sin analyse af Dybbøldagens markering, så synes målet her at være at anerkende den menige soldats kampe og lidelser (Daugbjerg 77).

Reenactoren Pallesen ønsker, at synet på den menige soldat i 1864 skal ændres, og denne mulighed opstår ved en lejlighed som mindehøjtideligheden. Soldaten af 1864, *krigeren*, skal have retmæssig hæder for sin indsats, og her bliver Niels Kjeldsen et symbol på soldaten fra 1864:

[...]den danske kriger i 1864, han gjorde mere end hvad han skulle gøre og sommetider mere til. Altså indtil han segnede, og jeg kunne godt tænke mig, at flere ting blev taget op fra den krig af, simpelthen for at retfærdiggøre de tab af menneskeliv vi havde dengang og også retfærdiggøre, at soldaterne virkelig gjorde en stor indsats dengang meget mere, end man kunne forlange af dem, men jeg kunne godt tænke mig at få sat skrift på den fatale måde, man startede krigen på. Jeg sætter selv ord på når jeg laver, fortæller historier der, for hvis man ikke husker og fortæller historien, så vil man begå de samme fejltagelser én gang til og de krigere, som nu står oppe på kirkegården her d. 28, det er første gang de er i krig, siden 1864 krigen. Så det er af stor betydning, at vi virkelig fortæller, hvad der foregik i 1864 krigen men også hvad, man har nogle billeder af soldaterne dengang, og man har så her også Niels Kjeldsen, og det har stor betydning for dragonregimentet, at man havde en soldat som gjorde hans sic yderste.”(Pallesen 7)

Soldaten af 1864 italesættes som en sej dansk kriger, der gjorde sin pligt og mere end det. Han satte livet til og gjorde sit yderste, hvilket vi i nutiden, ifølge reenactor Pallesen, kan tage ved lære af. Vi kan lære noget af fortiden, og han ser sin egen historiefortælling og reenactment som en måde at sikre, at fortidens fejltagelser ikke begås igen. Ved at benævne soldaten af 1864 og soldaterne af i dag som *krigere*, skabes der en forbindelse mellem soldaterne på tværs af tid. Nutidens kriger kan lære af fortidens kriger. Brugen af det arkaiske ord *kriger* om nutidens soldater forbinder dem til de ædle dyder, som Niels Kjeldsen ifølge overleveringen er eksponent for, og begge tiders soldater kobles på en klassisk forestilling om en maskulin krigeridentitet. Se også Sørensen og Pedersen for en analyse af den danske soldat som kriger. Pallesen påpeger 1864 krigens fatalitet og fejlagtighed,

og der åbnes op for at denne erkendelse kan genrejse soldaten af dengang, og at nutidens soldat kan undgå at begå fortidens fejltagelser. En parallel ses her til Jon Robert Adams som har argumenteret for, at narrativer om f.eks. krigen set som manddomsprøve træder i forgrunden, hvis der stilles spørgsmålstejn ved en krigs legitimitet og godhed (Adams 130).

Det nationale aspekt i mindehøjtideligheden berøres af eskadronchefen og borgeren Jansen. Borgeren Jansen beskriver, hvordan deltagelse i mindehøjtideligheden for ham bruges til "(...) at få en opfriskning af det nationale" (Jansen 5), mens eskadronchefen Hejlesen forklarer at:

"Altså man kan sige, det som man kan når man står dernede med Niels Kjeldsen bliver man måske mindet om, at det er de danske værdier og den danske samfundsform vi trods alt er soldat for og den man er her for at forsvare. For ellers så i dagligdagen går det rigtig meget op i forskellige former for internationale missioner [...]. Og der går meget af den nationale stolthed måske lidt tabt i det og det er det jeg synes man kan ved Niels Kjeldsen fremfor når vi er til den anden højtidelighed." (Hejlesen 3-4)

Her beskrives det, at mindehøjtideligheden hjælper soldaten til at koble deltagelsen i de internationale missioner til forestillingen om nationale, danske værdier og til at give oplevelsen af at være soldat for netop disse værdier og en bestemt samfundsform. Den "anden højtidelighed" der her omtales er fejringen af regimentets fødselsdag, der foregår på Holstebro Kaserne. Der sker i erindringen af Niels Kjeldsen indirekte en sammenføjning af en historisk krig om Danmarks grænser og en nutidig krig i Afghanistan. De to krige er væsensforskellige; 1864 krigen var et direkte angreb på Danmarks grænser, mens krigen i Afghanistan er indledt for at sikre international fred og sikkerhed og ikke for at sikre landets grænser. Sammenstillingen tilfører forestillingen om nationale værdier til den internationale mission, hvorved krigen legitimeres som et nationalt, fælles projekt.⁷

Afsluttende: Historiens helt som prisme

I lyset af den aktuelle politiske situation og den danske tilbagetrækning af kamp-tropper fra Afghanistan i august 2013 er casen Niels Kjeldsen interessant. Casen har vist, at den aktuelle politiske situation påvirker deltagernes fortolkning og meningstilskrivning af en mindehøjtidelighed til erindring af en soldat dræbt i 1864. Myten om helten Niels Kjeldsen fastholdes og nyfortolkes på trods af, at Kristian Erslev i 1903 gav myten dødsstødet. Dette sker ved hjælp af en mindehøjtidelighed, der opfattes som stabil i sin form og sit indhold. Til trods for italesættelsen af mindehøjtideligheden som statisk, så sker der ændringer kontinuerligt. Siden 2004 har

7 I december 2001 stemte et flertal i Folketinget for loven Dansk militær deltagelse i den internationale indsats mod terrornetværk i Afghanistan, Lov B 37

en reenactment-gruppe deltaget i mindehøjtideligheden og tilføjet en ny dimension til arrangementet. Sammenfaldende med Danmarks engagement i henholdsvis Irak og Afghanistan har dragonkasernen i Holstebro styrket sin tilstedeværelse ved mindehøjtideligheden ved at lade de dele af Niels Kjeldsen eskadronen, der ikke er udsendt deltaget. Således er arrangementet blevet revitaliseret, tilført styrke i sit udtryk og tilskrevet ny betydning i en tid, hvor Danmark er krigsførende nation.

Reenactorerne søger gennem deres deltagelse at give publikum adgang til fortiden samtidig med, at den menige soldat af 1864 søges genrejst. På denne måde står det klart, at Niels Kjeldsen for dem bliver et symbol på den menige soldat som helt – mindre vigtigt er det, at det netop er Niels Kjeldsen. Fortællingen om soldaterhelten bliver her fortællingen om den menige soldat på tværs af tid. Niels Kjeldsen bliver så at sige adgangsgiver til fortiden og til at vise respekt for både fortiden og nutidens soldat, der ses som ædle krigere.

Mindehøjtidelighedens afvikling og deltagernes naturalisering af form og indhold er med til at sikre, at Niels Kjeldsen uden problematisering kan mindes som helt. Ligeledes sikres nutidens soldater, gennem sammenligninger mellem Niels Kjeldsens kamp og deres egne, status som mulige helte. Erindringen af den historiske helt tillader, at også nutidens soldater kan karakteriseres med begreber som ære og heltemod.

Helten ser ud til kontinuerligt at blive fornyet i en tilskrivning af tidsoverskridende dyder til den idealiserede soldat; dyder som eskadronens ledelse og soldaterne bruger til at identificere sig med.

Igennem Niels Kjeldsen som prisme bliver det derfor muligt at anerkende og mindes nutidens soldater som potentielle helte i en tid, hvor soldaterne oplever, at det omgivende samfund har svært ved at anerkende deres indsats, og hvor der sættes spørgsmålstegn ved krigens legitimitet. Parallellerne mellem de to tiders krige, og samtidens manglende anerkendelse af begge tiders soldater, ridses op af både reenactment-soldaterne og eskadronchefen. I erindringen af den historiske nationalhelt opstår muligheden desuden for, at nutidens internationale missioner kan forbindes med forestillingen om nationale værdier og et samlet Danmark, der står bag også nutidens soldater som potentielle helte.

LITTERATURLISTE

- Achen, Sven Tito. *Danmarks Kommunevåbener samt Grønlands og Færøernes*. København: Forlaget Komma, 1982.
- Adams, Jon Robert. *Male Armor. The Soldier – Hero in Contemporary American Culture*. Charlottesvill og London: University of Virginia Press, 2008.
- Adriansen, Inge. *Erindringssteder i Danmark. Monumenter, mindesmærker og mødesteder*. København: Museum Tusulanums Forlag, 2011.

- Adriansen, Inge. *Nationale Symboler i Det Danske Rige 1830-2000*. (bd. I-II). København: Museum Tusulanums Forlag, 2003.
- Andersen, Anders. Interview. 8. april 2013.
- Andreasen, Mads Findal. *En kamp mod vindmøller? Om faghistoriens formidlingsproblem. Eksemplificeret ud fra Karl Larsens og Aage Trommers udgivelser i bhv. 1902 og 1971*. Historiespeciale ved Center for Historie. Odense: Odense Universitet, april 1998.
- Berg, Th., 1983. *Bergs bog*. Udklipbog med omtaler af Niels Kjeldsen fra 1891-1922 registreret i Give- Egnen Museums lokalarkiv. Arkivnummer 1983/7.
- Dagbog for I. ESK. ved Jydske Dragonregiment i Holstebro. 2005?
- Daugbjerg, Mads. "En anden 'anden'". *Nord Nytt* 102 (2007): 65-81.
- Dawson, Graham. *Soldier Heroes. British Adventure, Empire and the Imagining of Masculinity*. London: Routledge, 1994.
- Eller, Povl. "Brygger J.C. Jacobsens plan over historiske fremstillinger til Frederiksborgmuseet". *Danske Magazin, indeholdende bidrag til den danske histories oplysning* 8. Rk, 5. bd, 1 hf (1976): 309-337.
- Erslev, Kristian. "Nils Kjeldsen den 28. Februar 1864. En kritisk Undersøgelse". *Historisk Tidsskrift* 7 rk, 4 bd (årstal): 145-270.
- Frello, Birgitta. *Kollektiv Identitet – kritiske perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, 2012.
- Harksen, Ernst-Jacob. *Dragon Ullerups eftermæle I-II*. Give: Forlaget Lille Jylland, 1989.
- Hansen, Steen. Interview. 18. marts 2013.
- Hejlesen, Dennis Weidemann. Interview. 8. april 2013.
- Jansen, Lasse. Interview. 3. juli 2013.
- Jensen, Bernard Eric. *Kulturarv – et identitetspolitisk konfliktfelt*. København: Gads Forlag, 2008.
- Jørgensen, Dan Arnlov. Interview. 2. maj 2013.
- Kjær, Tommy. *Røret om dragon Niels Kjeldsens kamp*, Hærens officersskole. 1989-90, 2. oplag.
- Kok, Martin. *Niels Kjeldsen. En dansk Dragons Kamp og Død 1864. Et Digt*. København: Valdemar Petersen, 1881.
- Krefeld, Camilla Bo. "40 dragoner ærede Niels Kjeldsen". *Vejle Amts Folkeblad* 1. marts (2001).
- Larsen, Karl. *Dragon Niels Kjeldsen og hans Drabsmand*. København: Det Nordiske Forlag, 1902. Meddelt af en officer. "En dansk Soldats Enekamp". *Vort Forsvar* 1 (2. januar 1881): 3-4.
- Meltofte, Søren. *Dragon Niels Kjeldsen og hans kammerater 28. Februar 1864*. Galten: Wisby & Wilkens, 1997.
- Misztal, Barbara A. *Theories of Social Remembering*. Maidenhead: Open University Press, 2003.
- Nielsen, Sune Wadskjær. *Det Danske Rytteri. De sidste krige til hest 1848-1864*. København: Forlaget Sohn, 2013.
- Pallesen, Flemming. Interview. 18. marts 2013.
- Sørensen, Birgitte Refslund og Pedersen, Thomas. "Hjemkomstparader for danske soldater – ceremoniel fejring af krigeren og den krigsførende nation". *Slagmark* 63 (2012): 31-46.
- Sørensen, Søren. Interview. 8. april 2013.
- Voldshøj, Bjarke. Interview. 8. april 2013.
- Warring, Anette. *Historie, magt og identitet. Grundlovsfejringer gennem 150 år*. Århus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Zdzislaw Mach. *Symbols, Conflict and Identity. Essays in Political Anthropology*. Albany: State University of New York Press, 1993.
- Ørn. "Gives tapre dragon og dåb ikke glemt". *Vejle Amts Folkeblad* (28. februar 1987).

